

dr hab. Jan Blecharz, prof. AWF

Zakład Psychologii AWF Kraków

**Recenzja pracy doktorskiej mgr Anny Bąk
„Psychologiczne aspekty podejmowania aktywności tanecznej
na przykładzie tańca orientalnego”,
przygotowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Barbary Szmigielskiej-Siuty**

Psychologiczne analizy działania, z uwagi na względną dostępność pola badawczego czy też prostszą operacjonalizację, a także nacisk potrzeb indywidualnych oraz społecznych skupiają się na aspektach instrumentalnych, na tym co konieczne, rutynowe, ewidentne. Zaryzykowałbym także osąd, że istotnych badań, koncepcji i monografii działania celowego jest więcej niż odpowiedniej produkcji naukowej, poświęconej działaniu nie-celowemu, temu, co wydaje się niekonieczne, zmienne, epizodyczne, kulturowo urozmaicone, czy parateliczne, nawet zbędne. Na przykładzie dorobku polskich psychologów dostrzec to można wyraźnie.

Rozprawa mgr Anny Bąk wkracza w ten trudny obszar, biorąc za przedmiot badań oraz interpretacji psychologiczne aspekty tańca orientalnego. Odwaga intelektualna i pasja leżą u podstaw takiego wyboru. Taniec to forma ludzkiej aktywności, wymagająca nie tylko świetnego przygotowania fizycznego, ale również rozwoju mentalnego. Praca mgr Anny Bąk wprowadza nas w złożony i pasjonujący psychologicznie świat tańca.

Obecnie dokonam oceny pracy, według zawartości poszczególnych rozdziałów.

Część wprowadzająca, w znakomitej części dotyczy tańca, co obejmuje trzy rozdziały i wydaje się zbyt długie, niemniej jednak, jest bardzo interesujące i bogate w treści. Wprowadza w specyficzny klimat badanego zjawiska, ale też tworzy podstawę operacjonalizacji. Cenną własnością tego wywodu jest zróżnicowanie punktów widzenia i scharakteryzowanie tańca z perspektywy jednostki i grupy oraz wyliczenie i opisanie funkcji tej aktywności. Doktorantka analizuje taniec pod względem psychologicznym (to syntetyczne, udane ujęcie, na pewno materiał do bardzo potrzebnej, odrębnej publikacji) oraz fizycznym tj.

biomechanicznym, fizjologicznym i psychomotorycznym¹. Zgodnie z przedmiotem badań i całej rozprawy, szczególne miejsce zajmuje charakterystyka tańca orientalnego.

Rozdział IV: „Motywacja w psychologii sportu i psychologii tańca”, zawiera relację z teorii samoukierunkowania Deci’ego i Ryana, jednego z podstawowych narzędzi teoretycznych w tej rozprawie, nawiązuje do znanych koncepcji dotyczących procesu motywacyjnego w sporcie i sposobów jego modelowania, obejmuje ponadto charakterystykę wielu narzędzi. Koniec tej części to charakterystyka psychologiczna tancerzy-półprofesjonalistów. Od strony struktury zatem, jest to dość heterogeniczna partia tekstu. Podkreślić jednak należy adekwatność, spójność relacji oraz troskę o precyzję terminologiczną. Relacjonując SDT Doktorantka pomija ostatnią monografię², która przydatna byłaby, m.in., do interpretacji teoretycznej wyników w końcowych partiach rozprawy.

Rozdział V omawia korelaty tańca, przechodząc płynnie do zmiennych psychologicznych, uwzględnionych w badaniach. Operacjonalizacja zmiennych jest więc – reasumując omówione partie rozprawy – przygotowana starannie i bardzo dobrze uzasadniona.

Kolejny rozdział, VI, zawiera charakterystykę Autorskiego narzędzia. W rozdziale tym zawarto opis problemów badawczych oraz hipotezy, ale w odniesieniu do pierwszego etapu badań. Nie znajdujemy tu jednak elementów koniecznych w rozprawie doktorskiej w tym właśnie momencie, to jest zbioru pytań badawczych. Są one rozsiane w dalszych partiach tekstu, ale jako kwestie szczegółowe, nadające strukturę relacji z badaniami. (Niewątpliwie jednak publikacja rozprawy, czy to w całości, czy w częściach wymusi takie sformułowania, ogólniejsze niż pytania ściśle operacyjne).

Wracając do komentowania zawartości rozdziału VI, trzeba podkreślić, że zawiera on rezultaty pracy badawczej nad Autorskim narzędziem do badania motywacji tańca. Skutkiem przestrzegania reguł konstrukcji kwestionariusza oraz badań na grupie 280 (ostatecznie 192 tancerzy - 166 kobiet i 26 mężczyzn), powstała wartościowa, dobra psychometrycznie i użyteczna, a także – co podkreślam - unikalna metoda: liczący 27 stwierdzeń „Kwestionariusz Motywacji do Aktywności Tanecznej”, który pozwala zbadać, zgodnie z SDT: 1) regulację opartą na integracji, 2) motywację autonomiczną i 3) regulację zewnętrzną.

---

¹ Jakkolwiek specjaliści z tych dziedzin mogliby mieć pewne zastrzeżenia co do jakości tego wywodu, jednak pozostawiam to jako uwagę w przypisie, zważywszy na wykształcenie kierunkowe Doktorantki.

² Ryan, R.M., Deci, E.L. (2017). *Self Determination Theory. Basic Psychological Needs in Motivation, Development and Wellness*. New York, London. The Guilford Press.

Rozdział VII relacjonuje drugi, a R. VIII - trzeci etap badań, w których przebadano odpowiednio 205 i 86 tancerek (w tym 50 półprofesjonalnych, 36 rekreacyjnych), różnymi bateriami metod, stosownie do postawionych, jednak bardzo szczegółowych pytań badawczych.

W tym miejscu jeszcze pragnę podkreślić, że od strony metodologicznej praca została przygotowana bardzo solidnie. W pierwszej części empirycznej Autorka starannie opisała procedurę przygotowania Kwestionariusza Motywacji do Aktywności Tanecznej (MAT). Metody statystyczne do standaryzacji narzędzia zostały dobrane prawidłowo. Zastosowana analiza skupień pozwoliła wyłonić trzy czynniki (podskale) badające, jak już wspomniałem: regulację opartą na integracji (INT), motywację autonomiczną (MA) oraz regulację zewnętrzną (ZEW). Wszystkie te skale osiągnęły zadawalający poziom rzetelności (Alfa Cronbacha $> 0,8$). W drugiej części Autorka zaprezentowała rezultaty swoich badań, gdzie także wykazała się dużą znajomością metodologii. W analizach swobodnie posługiwała się testami statystycznymi, takimi jak dwuczynnikowa analiza wariancji, testami korelacji. W przypadku niespełnienia założeń testów parametrycznych, wykorzystwała testy nieparametryczne, takie jak na przykład test U Manna-Whitneya.

Dyskusja wyników jest obszerna (30 str.) i precyzyjna. Wyniki są interpretowane w kontekście specyfiki badanej aktywności, w mniejszym stopniu – w odniesieniu do koncepcji wyjaśniających badane zjawisko. Zaletą końcowych partii rozprawy jest zatem dobre uzasadnienie empiryczne wyводу. Zaś pewnym ograniczeniem – częściowe tylko wykorzystanie odpowiednich koncepcji do wyjaśnienia badanego tańca.

Studiowanie relacji z badań, prowadzi do nieco zróżnicowanych ocen. Duża precyzja w operacjonalizacji, formułowanie pytań szczegółowych, odpowiednie statystyki wyczerpujące informacyjną zawartość danych, to relacja jasna i jednoznaczna. Natomiast informacje na temat kolejnych etapów badania, osób badanych i stosowanych metod, nie są wystarczająco klarowne, najbardziej brakuje syntetycznego zestawienia na początku części empirycznej.

Praca jest obszerna, łącznie liczy 335 stron. Ma typową, ale harmonijną strukturę, zawiera część teoretyczną, empiryczną, bogaty Aneks i obszerną literaturę cytowaną. Napisana jest językiem zrozumiałym, jasnym, poprawnym, jakkolwiek odmiana słowa „styl”

w liczbie mnogiej jest nieodpowiednia, powinno być „stylów”, a nie „styli”, ale to szczegół. Drobne luki występują w zapisach bibliograficznych.

Wad rozprawy, wymagających głębokiej korekty tekstu i rozumienia kwestii merytorycznych nie dostrzegam, jakkolwiek – jako psycholog sportu – miałem pewien niedosyt przy lekturze części „taniec jako forma aktywności sportowej”.

Skupienie pytań badawczych w jednym miejscu tekstu rozjaśniłoby całą rozprawę. Styl wymaga drobnych korekt. Zwiększenie zwięzłości części wprowadzającej oraz eliminację wątków relacjonujących zjawiska kultury masowej, uważam za oczywiste i wskazanie przy publikowaniu rozprawy w postaci zwartej.

Kwestią ogólniejszą jest natomiast pytanie, niełatwe do rozstrzygnięcia, o granice interpretacji psychologicznej. Uważam, że Doktorantka mogła posunąć się dalej w swojej Dyskusji wyników, wyjść w większym stopniu poza uzyskane dane.

Zalety dysertacji mgr Anny Bąk to gruntowna znajomość tańca orientalnego oraz tańca w ogóle, wnikliwa analiza badań psychologicznych w tych dziedzinach, umiejętność skonstruowania i zrealizowania dużego projektu badawczego objaśniającego psychologiczne mechanizmy tej aktywności. Dyskurs rozprawy ma cechy dobrze pojętej naukowości. Autorka sięga swobodnie do psychologii motywacji, osobowości i temperamentu oraz badań nad sportem i z zakresu psychologii sportu. Sprawnie i analitycznie traktuje dane, przedstawia je klarownie, nie tracąc wiele z ich złożoności. Za trafny uważam wybór zaplecza teoretycznego (SDT, koncepcja Strelaua, teoria osobowości Costy i McCrae). To dowód wysokich kompetencji merytorycznych i metodologicznych, które posłużyły postawieniu i rozwiązaniu niełatwego i oryginalnego problemu badawczego. Można stwierdzić, że Doktorantka utworzyła mini-dziedzinę psychologicznych badań nad tańcem, porusza się w niej z wielką swobodą i znanstwem. Cenne jest zwrócenie uwagi na osoby uprawiające sport półprofesjonalnie, nazwane w pracy jako Profesjonalistki-Amatorki. Zjawisko to jest obserwowane dzisiaj w wielu dyscyplinach sportu i może być dla psychologów sportu (i nie tylko) bardzo ciekawym obszarem badań. Bardzo doceniam, że w badaniach zwrócono uwagę również na zjawisko urazów fizycznych związanych z uprawianiem tańców. W tym względzie taniec jest podobny do innych dyscyplin sportu, gdzie obowiązuje zasada *"no pain, no gain"*. Nie wątpię też o wartości dalszych rezultatów tej pracy. Praca doktorska pani Anny Bąk może stanowić ciekawą inspirację do badań w psychologii sportu, również w odniesieniu do grup profesjonalnych. Uzyskane wyniki mogą dostarczyć nowych, ciekawych danych do budowy skutecznych programów praktycznego działania.

Stwierdzam zatem, że przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska mgr Anny Bąk: „Psychologiczne aspekty podejmowania aktywności tanecznej na przykładzie tańca orientalnego”, przygotowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Barbary Szmigielskiej-Siuty, spełnia warunki określone w art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.). Na tej podstawie wnioskuję o dopuszczenie Autorki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

W nawiązaniu do zawartych w recenzji moich wysokich ocen zaplecza teoretycznego, jakości badań, ich interpretacji oraz oryginalności projektu, a także wielkiego nakładu pracy, stawiam wniosek o wyróżnienie rozprawy.

Kraków, 09.01. 2019.